

ВІДГУК ОФЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

кандидата технічних наук, доцента

Артеменко Марії Павлівни

на дисертацію **Гахової Аліни Юрївни**

«Дизайн екологічного одягу: генеза, концепції, новації»,

подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 022 – Дизайн

Ступінь актуальності обраної теми. Екологічні проблеми людства вже давно стали загальновідомим фактом і багато науковців приділяють увагу цій темі, усвідомлюючи її назрілу актуальність, доцільність та значимість для збереження планетарних ресурсів й для подальшого існування та сталого розвитку всього живого на Землі. Не останнім фактором, що спричиняє та обумовлює екологічну кризу є надмірна діяльність в модній індустрії та перевиробництво товарів легкої промисловості. Сьогодні масштаби розвитку модної індустрії сформували значний надлишок товарів, які ніколи не знайдуть свого споживача, що викликає занепокоєння у багатьох свідомих громадян та дослідників в різних галузях науки. Виготовлення та утилізація такої кількості незатребуваного товару шкодить планеті та людству.

Швидка мода, що стала тенденцію розвитку багатьох брендів мас-маркету в модній індустрії, призвела, окрім вже зазначеного вище надлишку товарів, до зникнення у споживача бережливого ставлення до придбаного одягу, відсутності бажання продовження його терміну придатності, навичків його самостійного ремонту, що додатково посилює згубний вплив модної індустрії на екологію. Проте свідомий дизайн одягу, при розробці якого проєктувальник розуміє та користується концепціями й принципами еко-дизайну, може значно зменшити зазначений негативний вплив на екологію, а також поступово через популярність всього, що пов'язане з модою в суспільстві, сформувати та виховати певну екокультуру в споживача.

Тому вважаю, що тема дисертації Гахової Аліни Юрївни є актуальною, особливо в розрізі того, що на теперішній час питання дизайну саме екологічного

одягу залишалося не достатньо дослідженим, системним та комплексним, зокрема на теренах вітчизняної науки.

Додатковим аргументом щодо актуальності проблематики є важливий для наукової школи Харківської державної академії дизайну і мистецтв факт виконання дисертаційних досліджень в руслі загального плану підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації кафедри дизайну і тематики держбюджетного дослідження «Теорія і практика промислового дизайну в контексті екологічної парадигми» (№ держ. реєстрації 0117U001523, 2017- 2019 р.). Крім того, тема запропонованого дисертаційного дослідження відповідає глобальним цілям № 12, 13, 14, 15 концепції сталого розвитку прийнятою ООН, в яких реалізуються основні напрями сучасної екологічної політики України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, рекомендації та висновки дисертації спираються на самостійні дослідження автора, що включають аналіз історичного розвитку дизайну екологічного одягу та сучасних дизайн-практик, історіографію питання становлення та розвитку дизайну екологічного одягу за роботами українських та іноземних науковців. За результатами дослідження автор розкриває закономірності становлення і основні етапи розвитку дизайну екологічного одягу; розробляє класифікацію концепцій проектування еко-одягу; виявляє сучасні прийоми і засоби дизайну екологічного одягу; визначає тенденції подальшого розвитку інноваційних технологій в дизайні одягу екологічного напрямку; окреслює стан впровадження еко-інновацій українськими дизайнерами.

Викладені в дисертаційній роботі основні положення є достатньо обґрунтованими; вони базуються на фундаментальних положеннях сучасної науки, результатах досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, роботах модельєрів, відомих фахівців-дизайнерів, а також знаннях та досягненнях суміжних галузей, зокрема матеріалознавства.

Для вирішення поставлених завдань було використано загально-наукові методи, а саме: абстрагування, аналогії; узагальнення, аналізу та синтезу,

емпіричні методи (спостереження, опис, порівняння); діалектичний метод, методи мистецтвознавчого та історико-генетичного аналізу. Достовірність основних положень дисертації підтверджується рядом доведених теоретичних положень, аналітичними даними, фактами впровадження в початковий процес, які наведені як ілюстрації із світлинами робіт студентів, виконаних під керівництвом автора (Додаток Б, рис. Б.4.45-Б.4.52), апробацією на науково-практичних конференціях та публікацією у фахових виданнях.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів. Вказаним вище підтверджується також достовірність одержаних результатів. Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній вперше з позицій вітчизняної науки визначено закономірності становлення і основні етапи розвитку дизайну екологічного одягу; побудовано структурно-логічні схеми формування концепцій екологічного одягу кін. ХІХ-поч. ХХ ст. та розроблено їх класифікацію; сформульовано функції та вимоги до дизайн-проекування екологічного одягу.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Основні положення дослідження були оприлюднені у 12 наукових публікаціях. Чотири з них – у фахових виданнях (3 – у виданні, що включені до переліку МОН України, 1 – у закордонному фаховому виданні), всі зазначені статті опубліковані у співавторстві з науковим керівником. Також 8 публікацій за темою дисертації оприлюднено у збірках матеріалів і тез доповідей наукових конференцій, з яких 4 – за кордоном. У вступі до дисертаційної роботи, автором наведено достатній ступінь особистого внеску в публікаціях, що підготовлені у співавторстві.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що основні положення дослідження, фактологічний матеріал можуть бути використані у подальшій розробці окресленої теми та практичній діяльності дизайнерів одягу. Крім того, знаходять застосування в розробці лекційного курсу з історії дизайну, а також навчально-методичних посібників і програм теоретичних та практичних курсів з освітньо-професійної підготовки дизайнерів

одягу, зокрема в освітньому процесі Харківської державної академії дизайну і мистецтв.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. За своєю структурою дисертаційна робота «Дизайн екологічного одягу: генеза, концепції, новації» укладається у чітку послідовну форму, де у початкових розділах аналізується джерельна база та світовий досвід принципів та концепцій створення екологічного одягу, а в заключній частині роботи синтезуються теоретичні позиції та пропонується методологічні аспекти екологізації дизайн-освіти (на прикладі ХДАДМ). Дисертаційна робота викладена на 211 сторінках машинописного тексту, складається зі вступу, 4 розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та 5 додатків. Обсяг основного тексту дисертації складає 157 сторінок друкованого тексту. Робота ілюстрована 21 таблицею, 167 рисунками. Додатки подано на 152 сторінках. Список використаних джерел містить 356 найменувань.

У вступі дисертантка розкриває загальну характеристику роботи, формулює мету дослідження, об'єкт і предмет дослідження, окреслює наукові та прикладні задачі, розв'язання яких має забезпечити реалізацію мети, визначає наукову і практичну значущість дисертаційного дослідження.

У першому розділі автором проведено аналіз сучасного стану проблеми, охарактеризовано джерельну базу з проблем дисертаційної роботи, визначено методи дослідження та розглянуто понятійний апарат. Автор поділяє всі опрацьовані теоретичні роботи на чотири групи, за якими і проводить подальші дослідження, що відображено в наступних розділах.

Другий розділ роботи присвячено дослідженню основних засад дизайну екологічного одягу, виділенню груп архетипів еко-одягу, переосмисленню та формулюванню функцій та комплексу вимог до дизайн-проекування з метою забезпечення мінімального впливу на навколишнє середовище протягом усього життєвого циклу одягу.

У третьому розділі автор досліджує приклади дизайну екологічного одягу, зосереджує значну увагу на виокремленні і класифікації екологічних

традиційних та новітніх матеріалів для одягу, аналізує практичний досвід впровадження інновацій в дизайні еко-одягу та виявляє найбільш поширені сучасні екологічні концепції.

В четвертому розділі досліджується практика дизайну екологічного одягу в сучасній Україні, аналізуються бренди, що працюють в цьому сегменті, визначаються основні еко-концепції, яких дотримуються вітчизняні виробники модного продукту. А також автор наводить рекомендації щодо впровадження культури проектування екологічного одягу в навчальний процес.

Результати дослідження акумульовано в *загальних висновках*. Отож, структура дисертації відображає мету й завдання дослідження. Дисертація та анотація оформлені згідно вимог МОН України до кваліфікаційних праць такого рівня.

Поряд із загальною позитивною оцінкою дисертаційної роботи, слід звернути увагу на окремі **дискусійні моменти, зауваження та пропозиції**:

1. В роботі значну увагу приділено дослідженню становлення принципів та концепцій екологічного одягу на просторах Західноєвропейських країн, іноді в роботі згадується досвід американських дизайнерів періоду з кінця XIX ст. до початку XXI ст. (п.3.1. «Концептуальні засади дизайну еко-одягу кінця XX століття», С. 80-94), проте український контекст питання аналізується лише коротким часовим проміжком початку XXI ст. (п. 4.1. «Впровадження екологічних інновацій українськими дизайнерами та брендами одягу», С.144-157), що значно знижує об'єктивність отриманих результатів. Зокрема постає питання, чи можна вважати одним із принципів екологічного підходу в дизайн-проекуванні одягу планову економіку радянського періоду, коли кількість виготовленого одягу регулювалася держзамовленням, виключаючи перенасичення ринку товарами модної індустрії?

2. Одним із підходів до проектування еко-одягу автор вважає використання «косого» крою, якій дійсно дозволяє відмовитись від певних конструктивних елементів формоутворення одягу (швів, витачок, рельєфів) та відповідно отримати контури креслень деталей конструкції одягу більш

прямолінійними, проте питання мінімалізації через це кількості відходів при розкроюванні виробу є спірним, оскільки розкладка лекал під кутом до ниток основи та утоку тканини зазвичай збільшує витрати матеріалу та міжлекальні залишки. Також, якщо висувати як гіпотезу зменшення відходів виробництва при відмові від «зайвих» конструктивних елементів, в роботі доцільно було розглянути еластичні матеріали як такі, що також відповідають питанням екологічності одягу через їх формоутворюючі властивості.

3. Крім того, питання збільшення строку служби одягу як одна із позицій його екологічності в роботі перш за все розглядається з позицій якості, можливості ремонту або в контексті подальшого апсайклінгу та рецайклінгу, однак в сучасних умовах одяг перестає використовуватися здебільшого через моральне зношення, невідповідність актуальним модним течіям. З цього приводу доцільно було дослідити стиліуючі компоненти одягу на предмет їх екологічності, зокрема які прийоми дизайну, силуети, форми, стилі, оздоблення є більш тривалими за циклами моди.

4. За можливістю доцільним було б ранжувати вимоги та функції до екологічного одягу, що сформульовані автором в п. 2.3 (С. 72-77), за критеріями значимості (можливо вивести певні коефіцієнти), тоді при розробці нового дизайну на практиці було б легше розставити пріоритети в технічному завданні та більш науково обґрунтовано оцінити рівень екологічності того чи іншого виду одягу.

5. У роботі мають місце помилки стилістичного характеру, описки, неточності тощо, а зокрема: а) у вступі та анотаціях при зазначенні часових проміжків дослідження помилки в нумерації століть, які позначаються римськими цифрами (С. 2, 21); б) недостатньо коректно з точки зору стилістичної побудови речення у вступі до роботи сформульовано територіальні межі дослідження (С.22) ; в) неточності в позначенні рисунків в додатках (С. 255-265) та у відповідних посиланнях на них в тексті роботи (С. 51, 55-59).

Втім, наведені зауваження не змінюють загальне позитивне враження від роботи, не принижують наукового та практичного рівня отриманих результатів та мають рекомендаційний характер.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів. В цілому, за своїм рівнем, теоретичною та практичною цінністю, науковою новизною, змістом та оформленням дисертаційна робота Гахової Аліни Юріївни «Дизайн екологічного одягу: генеза, концепції, новації» відповідає вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 р. з внесеними Змінами (Постанова Кабінету Міністрів України №979 від 21 жовтня 2020 р.) та паспорту спеціальності 022 – Дизайн.

Дисертація Гахової А.Ю. є самостійною, завершеною та актуальною науково-дослідною роботою, тому її автор заслуговує на присудження вченого ступеня доктора філософії із відповідної спеціальності.

Офіційний опонент –

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри дизайну
Херсонського національного
технічного університету

Артеменко М.П.

Підпис Артеменко М.П. засвідчує
начальник відділу кадрів ХНТУ

Танська М.В.